

Шостак Інна
*кандидат історичних наук,
доцент кафедри національної безпеки та політології
Національного університету “Острозька академія”*

ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ШКОЛЯРІВ – ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ У ПОЛЬЩІ

Питання національної ідентичності для українців завжди було на порядку денному першим питанням. Складна історія, важке сьогодення. Збройний напад росії на Україну 24 лютого 2022 р. призвів до страшних наслідків. Одним із проблемних питань став вимушений від'їзд значної частини жінок з дітьми протягом останніх 9 місяців з України, із зони бойових дій. У кожної з них був свій маршрут – значна частина зупинилися у Польщі. Приїхали вони, у більшості випадків, з дітьми шкільного віку. Згідно зі статистичними даними, станом на початок 2022/2023 навчального року до польських шкіл ходило майже 200 000 українських дітей.

У зв'язку з цим постає питання збереження національної ідентичності дітей, які розпочали свою соціалізацію у польських школах. Адже зрозуміло, що частина дітей, будучи за кордоном, навчаються в українських школах онлайн, хтось відвідує українські класи за кордоном. Проте є значна частина дітей, які на щодень ходять до польських шкіл, спілкуються польською мовою з однолітками та вчителями, вивчають польську мову та літературу, історію. А є такі, хто поєднує навчання у двох школах. Саме на них буде сфокусована увага.

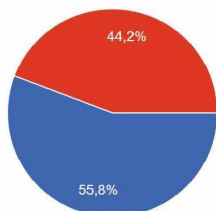
Протягом жовтня-листопада 2022 р. на території Поморського воєводства Республіка Польща було проведено соціологічне опитування серед українських батьків, чиї діти відвідують польську школу, та українських дітей – учнів польських шкіл. Анкета була розроблена на платформі Google і поширювалася в електронній формі. Участь у дослідженні була добровільною. Умова участі дітей в опитуванні – 4 клас і вище, що було зумовлено специфікою питань в анкеті і самою формою – письмова анкета. Дослідження проводилося за сприяння Поморського центру освіти вчителів у Гданську.

Серед низки питань, які ставилися респондентам, були про те, чому українські діти навчаються одночасно у двох школах:

українській та польській. Це унікальний досвід, якого не було в дітей українських емігрантів довоєнного періоду. Багато дітей продовжують дистанційне навчання (домашня освіта) в українській школі. З одного боку, це можемо розглядати як позитивний момент, оскільки дитина не втрачає зв'язок із Батьківщиною, зберігає свою українську ідентичність, залишається надія на повернення до України. Але це створює додаткове навантаження і стрес для дитини. Частина мам вагається у тому, чи варто повністю розривати зв'язки і контакти з Україною для дітей. Попри це, на думку багатьох батьків, відвідування польської школи й спілкування з однолітками допомагає дітям швидше впоратися з травмою. Так сформувалася група таких дітей, які одночасно здобувають освіту в українській та польській школах. Наше дослідження показало, що таких дітей є 55,8 % [1].

Чи відвідувала Ваша дитина онлайн школу українську?

43 odpowiedzi

- Так (якщо обрали цей варіант – перейдіть до наступного питання)
- Ні (якщо обрали цей варіант – перейдіть до питання № 31)

Ми поцікавилися “Чому дитина навчається у двох школах одночасно?”. Мама дали такі відповіді, які вказують на очікування на швидке повернення до України, відчуття невизначеності ситуації. Значна частина акцентували увагу на тому, щоб не забути рідної мови, не втратити українське коріння; щоб не відстати від української програми; дитина отримує задоволення від спілкування зі своїми українськими вчителями; дитина не хотіла розлучатися зі своїм українським класом, не хотіла втратити друзів; це було бажання дитини; ініціатива йшла від українських вчителів; щоб отримати свідоцтво про закінчення 9 класу; невпевнені у завтрашньому дні, невизначена ситуація, не визначилися із часом повернення до України; для повернення додому.

Подібні відповіді на питання “Чому ти обрав (-ла) навчання у двох школах одночасно?” давали теж діти: щоб не відстати від української програми; щоб отримати достатній рівень знань рідної мови; бо не відомо, коли буде можливість повернутися до України; бо плануємо повернутися додому; невизначеність, не знаю, де ще будемо жити; не хотіла розлучатися із своїми однокласниками [1].

Аналізуючи результати опитування, варто погодитися із тезою Т. Цимбал, що “враховуючи складність адаптаційних процесів, найчастіше іммігрант вимушений прийняти позицію білінгвіста, що дозволяє йому, з одного боку, не втратити зв’язок з рідною культурою, з іншого – успішно пристосовуватися до життя у новій країні” [2]. Адже результати опитування теж показують важливість збереження елементів української культури в новому соціальному середовищі – передусім мови.

Оскільки вибір навчатися у двох школах був зумовлений думками про повернення до України, ми запитали респондентів, чи мають вони плани залишатися у Польщі. І бачимо, що 39,5 % уже остаточно визначилися, що залишаються на постійно у Польщі. 23,3 % будуть у Польщі лише до закінчення війни. 27,9 % – не визначилися. А 9,3 % впевнені у тому, що будуть повертатися, але не визначилися із датою [1].

Чи маєте плани залишатися у Польщі?

43 odpowiedzi

Підсумовуючи, треба наголосити на тому, що збереження національної ідентичності для українських емігрантів одночасно і складне, і важливе питання. Особливим чином воно постало для воєнних емігрантів – людей, які не були готові до переїзду в іншу країну, які не мали наперед сформованого плану адаптації у новому соціальному середовищі. У цій ситуації Польща, де зупинилася чи не найбільша кількість українців (передусім

українок і їхніх дітей) і поляки показали усю свою щирість, відкритість, доброту. У тому числі, щодо надання можливостей до підтримки української ідентичності (забезпечення бібліотек україномовною літературою, забезпечення правового поля для навчання онлайн в українських школах тощо). І це стало неабияким фактором на шляху проходження процесу адаптації українськими дітьми, передусім тими, хто розпочав навчання у польській школі. Адже це діти, яких ніхто не готував до переїзду, до зміни школи, зміни країни. Це діти, травмовані досвідом війни. У більшості з них батьки залишилися в Україні, в небезпеці. І в цих умовах, дбаючи про збереження в собі частки України, частина цих дітей взяли на себе подвійне навантаження у вигляді одночасного навчання у двох школах – у Польщі та в Україні.

Список використаних джерел:

1. Shostak I. Co nam mówią uczniowie z Ukrainy oraz ich rodzice? Gdańsk, 2022. 21 s.
2. Цимбал Т. Між двох культур: проблема збереження національної ідентичності в умовах імміграції. Наукові записки. Серія "Філософія". Вип. 5. Острог. 2009. С. 130-138. URL : Ostrog-libre.pdf (d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net).